

sedaj so že razposlani na vse slovenske šole na Štajerskem. Kdor ga pomotoma ni dobil, naj se nemudoma zglopi po dopisnici pri predsedniku soc. odseka „Zveze“, tov. A. Pesku v Narapljah pri Ptujski gori. Tovariši, tovarišice! blagovolite naročilne liste izpolniti in takoj vposlati, da se naročanjelistov ne zakasne.

„Naročilni list“ soc. odseka „Zveze“ sta vposlala izpolnjen med drugimi že tudi dva e. kr. okrajna šolska nadzornika ter sta si naročila časopise za leto 1909 potom soc. odseka „Zveze“. Čast njima! Tovariši in tovarišice, posnemajte nju!

Na Dunaju je zborovala „Zveza e. kr. šolskih nadzornikov“. Poročilo priobčimo prihodnjič.

Objava. Gospode tovariše krškega okraja, ki nameravajo naročiti Berlepeševce po naravi posnete ptije valilnice iz Westfalskega, opozarjam, da je od teh valilnic razen vozarine plačati skoraj tolikoška colnina, kolikrška je cena teh predmetov. Svetujem tedaj, naročiti le par teh valilnic za zgled — zadostujejo vrste A, B in F. Skrbeti nam je torej treba, da se dobi človek ali tvečka, ki bi izdeloval take valilnice po primerni ceni na Kranjskem ali vsaj v Avstriji, ker le potem jih bo mogoče splošno razširiti po naši deželi in s tem pomnožiti krilati rod prekornih duplarjev. Tovariški pozdrav! A. Lunaček.

Nepričakovano. Šolski voditelji, ki natanjate doma slabo vzgojene otroke varstveni oblasti, bodite pozorni in oprezní! Čujte, kaj se je meni pravkar dogodilo. Pred letom dni sem naznanil učence II. raz. C. P., da je jako zanemarjen, da ne napreduje in poleg tega še trmast in neobogljiv. C. kr. okraj. sodišče je poklicalo takoj pred se oba roditelja in otroka in jim skupno zabičalo, ako se deček ne popravi, da se jima odvzame. Šolsko vodstvo pa je dobilo pismeno vest in nalog, da po preteku treh mesecev poroča, kaj je z dečkom. Preteklo je potem še nekaj več časa. V začetku tekočega šolskega leta pa se deček zopet potepa kakih 10 dni. Ostal je v gozdu in počakal druge iz šole gredeče, za katerimi je izza grmovja metal kamenje. Šolskega voditelja dolžnost je nastala, da ga je zopet naznanil in zgodilo se je. Sodišče pokliče očeta in mu naznani, da je to sklenilo dečka mu odvzeti in oddati v Salezijski zavod na Rakovnik. Oče se upre sodišču, da ga ne da. Ker pa je deček zopet nekaj pregrešil, napove sodišče očetu 40 K globe, ako ga v 5 dneh ne privede k sodišču in takoj v zavod. Oče pride k šolskemu voditelju, proseč ga, da mu napravi prošnjo za dečka, češ, da ga doma potrebuje. Seveda ga učitelj primerno pouči in izlepa odpravi. Oče gre k županu, ki mu ugodí in spiše prošnjo ter jo da še dvema odbornikom podpisati. Sodišče mu je prošnjo zavrglo, a vendar vprašalo pismenim potom župnika, kaj je na tem. Ker je g. župnik soglašal s šolskim voditeljem, je imelo okrajno sodišče še večji pogum dečka spraviti takoj v zavod. In kaj nepričakovano stori sodišče. Po sodnem slugi pošlje očetu na dom sek za vposlatev 40 K in poleg tega dolgo pismo, v katerem se nahaja dobesedno učiteljevo poročilo ter ga jemlje za podlago, kako in zakaj je do tega prišlo, da se mu deček odvzame. To pismo sem na svoje oči čital. — Zda je bilo jasno očetu, da mu dela to neugodnost sam in edino le učitelj. Zato se sedaj silno togoti nad učiteljem, razsaja, hesni in pravi: „Preden mi otroka vzemo, mora vse h... vzeti. Fantu bom glavo odrezal, učitelja ubil, sam se bom pa obesil.“ Tako mi je njegova žena, to je mati otrokova, sama pravila brž drugi dan, ko je bil oče zvečer dostavljeno dobil in rekla da si ne upa domov iti, ker je preveč razjarjen. Ker se to vrši sedaj o božičnih praznikih, mi ni znano, kaj se bo še zgodilo. — Da si nisem življenja svest, je več kot gotova stvar in ker nisem hotel nobene črke več o tem pisati, sem naznanil stvar orožnikom. — Vprašam le še, ako e. kr. okrajno sodišče noče smatrati učiteljevo poročilo za uradno tajnost, kdo bo še tako bedast, da mu bo take izprijene otroka še nadalje naznanjal? Jaz ne! P—h.

Iz sej e. kr. šol. sveta za goriško okolico 16. in 17. dec. 1908. — C. kr. dež. šol. svet je ustanovil za Bute posebno, za Selo in Log pa ekskurzno šolo. Ustanovil se je predarek za l. 1909. Z ozirom na novo ustanovljene šole in na zidanje nujno potrebnih šolskih hiš je bilo treba zvišati šolske doklade od 72 na 80%. — Premestili so se v I. plačilni razred nadučitelja Avgust Poberaj v Kojskem, Andrej Tomažič v Lokavcu in učiteljica Panzera v Ločniku; v II. razred nadučitelj Franc Baša v Črničah in Josip Poberaj, učitelj voditelj na Vratih in učiteljice Roza Biziak v Dornbergu, Ljudmila Eržen v Ozeljanu in Ernesta Blažica v Grgarju (zadnja pogojno, če se neka učiteljica upokoji). — Nekaterim učiteljem in učiteljicam se je dovolil dopust radi bolezni. Sklenilo se je, predlagati, naj se neki učitelj upokoji. Odslej se boče zahtevalo od prosilcev za službo v goriški okolici zdravniško izpričevalo. Nadučitelju A. Mekužu v Čepovanu se je odmerila V. petletnica. Neki nadučiteljevi vdovi se je podelila podpora 100 K. Nakazalo se je izplačilo računov za razne naprave in poprave.

Proti slovenskim paralelkam. V Studenicah pri Mariboru je nemška šola z nemškimi paralelkami, ki so popolnoma nepotrebne. Več slovenskih staršev je prosilo za slovenske paralelke, ali to je strahovito zbudilo mariborsko nemštvo. Sklicali so shod v Studenicah, na katerem je govoril tudi deželnozborski kandidat učitelj Gassareck. Sprejela se je resolucija proti slovenskim paralelkam, dasiravno je v Studenicah večina otrok slovenskih. Kaj neki bo ukrenil deželni šolski svet, ki najbrž smatra Studence že za nemški „Besitzstand“?

Učiteljsko meš. šole v Krškem, ki poučuje tudi na obrtno-nadaljevalni šoli, je sklenilo uvesti po novem letu poučno-zabavne sestanke vajencev ob nedeljah pop. pod nadzorstvom enega izmed učiteljev. — Večina učiteljev se pri pouku v obrtno-nadaljev. šoli ukvarja le z različnimi predmeti, ki jih ubija učencem v glavo. Ker so zahteve velike, material pa navadno jako slab, mu seveda pri tej priliki nikakor ne preostaja časa, da bi se učitelj dotaknil tudi pravne vzgoje, saj nima časa za to, gledati mora, da dos-že učni smoter in obdela vso potrebno in nepotrebno stvarino učnega načrta. Kdaj pa naj dobi čas za pravno vzgojo? Tu bi bilo edino priporočati, da učitelj žrtvuje nekaj prostega časa in povabi učence tudi izven obligatnih ur n. pr. v nedeljo pop. v šolo. Vajenci so v prostem času to je zlasti ob nedeljah prepuščeni samim sebi. Mojster gre svoja pota, vajenci pa postopajo in tako čestokrat zaidejo v slabo družbo, ki jih popolnoma pokvari. Posledica tega je, da trpi tako važen faktor kakor je obrtno-nadaljevalna šola. Da se temu odpomore, je treba tudi v prostem času skrbeti za primerno razvedrilo vajencev. Učiteljsko krške obrtno-nadaljev. šole se je zato odločilo žrtvovati nekaj prostega časa in povabiti učence ob nedeljah popoldne v šolo. Ob takih popoldnevih se bo predavalo poljudno iz te ali one stroke. Nekaj iz zgodovine, mehanike, o moderni tehniki, potopisi, iznajdbe itd. Pri predavanjih se bo tudi uporabljal skioptikom. Učencem se bo dalo čitati primerne povestne knjige in časopise. Da pa ne bo predolg čas, se bodo učenci učili lepega narodnega petja. Tuintam se bo tudi telovadilo ali se napravi kak izlet v bližnjo okolico. Vajenci ne bodo primorani priti, prvič ker jih k temu ne moremo siliti, drugič pa vse, kar človek mora storiti, nikakor ne stori s takim veseljem kakor to, kar lahko prostovoljno stori. Upati je, da se bodo take prireditve vajencem gotovo v kratkem prav priljubile in da bodo prav radi prihajali. —ik.

Razgled po šolskem svetu. — **Štajersko klerikalno učiteljsko** je združeno v društvu „Vincene Milde“. To društvo šteje 127 pravih članov (katehete, penzioniste, učiteljice in nekaj učiteljev). Izvolilo si je nov odbor sledeče: predsednik Peter Weiß, meščanski učitelj v Gradcu; Janez Sechterberger, nadučitelj v Sv. Marjeti pri Knittelfeldu; Anton Buchgraber, šol. vodja v Roldsdorfu; Fran Jurkovič, nadučitelj v Smarju pri Jelšah. Namestniki so: Marija Mayr pl. Großstein, učiteljica v Trofaiachu; Jeanette Brunetti, učiteljica v Velikem Sv. Florianu; in Ernestina Razlag, učiteljica v Ljutomeru. — Glasilo štajerskega učiteljskega „Pädagogische Zeitschrift“, po katerem listu smo posneli to notico, piše: „Wir wollen die Meinung unserer Gesinnungsgenossen über die hier Genannten mit keinem Worte beeinflussen, es wird ja ohnedies jeder das Richtige der Wertschätzung treffen.“

— **Pregnanje slovenskih visokošolcev v Gradcu** se nadaljuje z vso brezobzirno-tjo. Nemško dijaštvo patrolira po mestu z debelimi gorjaci ter išče svoj plen. Slovenski akademski društvi „Tabor“ in „Triglav“ so vrgli najemodajalci na cesto. Pa naj še kdo reče, da nimajo slovenski visokošolci v Gradcu dobrih časov! A prepričani smo, da se bo barabstvo nemškonalonih pretepačev-buršev še nad njimi maščevalo. Dogodki v Gradcu pa so vladí glasen memento: Slovencem slovensko vseučilišče v Ljubljani!

— **Malorusko vseučilišče** je zahteval poslanec Koleša v državnem zboru, in sicer naj bi se ustanovilo v Levovu. Malorusi so na levovskem vseučilišču dosegli precej pravice, toda godi se jim kakor Slovencem na Dunaju in v Gradcu. Poljaki jih napadajo in jim odrekajo vsako pravico na vseučilišču. Zadnjič so poljski dijak napadli cesarjevega namestnika, ki je zastopal cesarja pri promociji nekega maloruskega dijaka sub auspiciis imperatoris. Ne vemo, kako se Poljaki morejo tako vesti, ko jih nemški burši na Dunaju mečejo z univerze. Sami pa delajo doma tudi tako z maloruskimi dijaki. Sicer moramo to pripisovati na rovaš mladeniškega navdušenja in razboritosti, a vendar vse do gotove meje.

— **Italijansko vseučilišče „Omladina“** piše: Zadnji krivi dogodki na dunajski univerzi, ostri revolverski strel in z železom okovane batine skoro gotovo pribore Italijanom zaželeno univerzo. Značilno je za našo vladu, da za ustanovitev univerze ni odločilna resnična potreba, tudi ne krvave demonstracije na avstrijskih tleh — nanjo bo najbrž vplivalo irredentovsko, Avstriji sovražno gibanje v kraljestvu Italiji. Da ne vzemirni preveč vročkovne sosedinje Italije, najbrž dovoli Italijanom univerzo. — Naše stališče v vprašanju italijanskega vseučilišča je znano. Simpatičen nam je boj Lahov za univerzo (gotovo ne odobravamo

streljanja, četudi je razumevno), ker je zaslužijo po svoji kulturi in svojem številu. Toda nikakor se ne moremo strinjati s tem, da bi se ustanovila v Trstu. Trst ni niti teritorialno središče Italijanov, niti ni čisto Italijansko mesto. Znana slovenska manjšina v Trstu samem in popolnoma slovenska in hrvaška okolica sta dovolj velik vzrok, da Slovenci ne moremo dovoliti, da se tam ustanovi laško vseučilišče.

— **Italijansko učiteljsko v Gradišču.** V državnem proračunu za l. 1909 se nahaja tudi postavka za ustanovitev italijanskega učiteljskega v Gradišču.

— **Eksplodizija v deklški šoli.** Dne 22. pret. m. zjutraj je raznesla eksplozija višjo deklško šolo v Greifswaldu. Plini so puščali in ko se je bližal šolski sluga z gorečo svetilko v roki, da zakuri peč, so se vneli. Pri tej velikanski eksploziji je ubilo šolskega slugo. V celi sosesčini so bile zaradi eksplozije pobite šipe.

— **Promocija dveh dam.** Na dunajskem vseučilišču sta bili promovirani za čast doktorice filozofije dve dami, gospica Marijana Broneck in gospa Frančiška Dur. Obe doktorici sta prejele, kakor je to navada ob promocijah dam, vsaka šopek cvetic.

— **Egiptovsko vseučilišče.** V Kairu je bilo slovesno odprto prvo egiptovsko vseučilišče.

Z gospodarskega polja.

— **Avstrijske kmetijske zadruge po narodnosti.** Koncem l. 1907. je bilo na Avstrijskem 7802 kmetijskih zadrug. Izmed teh je bilo 2166 čeških, 832 poljskih, 563 slovenskih, 206 hrvaških, 176 rusinskih, 18 srbskih, 435 italijanskih, 128 rumunskih in 3277 nemških. Slovenskih je skupaj 3951, imajo torej absolutno večino nad vsemi neslovenskimi avstrijskimi kmetijskimi zadrugami.

— **V pomoč Trstu.** Ministrskemu predsedniku baronu Bienenrhu se je predstavila deputacija, sestojeca iz poslancev dr. Rybářal prof. Mandiča, Streklja in Spadaro, v katere imenu je posl. dr. Rybářal opozoril ministra na gospodarsko krizo, pod katero trpi Trst, in je prosil, naj se v ublaženje te krize izvedejo vsaj tista dela, za katera so krediti že postavljeni v proračun. — Ta korak naših poslancev je že prinesel vsaj delen uspeh. Vlada je namreč predložila zbornici poslancev zakonski načrt za prodajo sedanjega uradnega poslopja morske vlade. To je prvi korak k gradnji novega poslopja. To je sicer še malo, a nekaj je vendar.

— **Promet tujcev v Avstriji l. 1907.** „Oesterr. Statist. Handbueh“ je po uradnih pozvedbah objavil statistiko prometa s tujci 13 kronovin (manjkajo le Bukovina, Galicija, Goriška-Gradiška in Istra). V 13 kronovinah je izkazanih skupaj 3.027.085 tujcev, od teh jih odpade na Tirolsko 751.730, na Češko 722.150, na Štajersko 505.091, Niževavstrijsko brez Dunaja 289.788, Solnograd 206.153, Gorenje Avstrijsko 192.649, Korosko 100.447, Primorje brez Trsta 75.933, Predarlško 72.832, Šlezijo 46.217, Moravsko brez Brna 35.393, Kranjsko brez Ljubljane 15.712 in Dalmacija (tukaj prideta v poštev le Gruž in Dubrovnik) 12.000. Ako se 515.305 tujcev, ki so obiskali Dunaj, prišteje Nižji Avstrijski, bi bila ta dežela glede števila tujcev na prvem mestu. Največ je obiskalo kronovine Nemcev iz „rajha“, potem pridejo na vrsto Italijani (34.353), Angleži (21.458), Francozi (15.629), Rusi (10.173), Romuni, Srbi in Bolgari (4945) drugi Evropejci (13.710) Severni Američani (11.779), iz drugih delov sveta (3720).

— **Desetletnica bolgarske gospodarske zveze.** Te dni je obhajalo to društvo desetletnico svojega obstanka. Zveza ima že 1128 podružnic in 52.000 K letnih dohodkov, glasilo zveze pa 5886 naročnikov. Prošlo leto je zveza priredila 10.000 poučnih shodov. Kolendar zveze se letos tiska v 100.000 izvodih. Prihodnje leto si zveza ustanovi lastno tiskarno in skladišče za kmetijsko orodje.

— **Deficit pri poštni upravi v Združenih državah.** Generalni poštar naznanja, da je imela poštna uprava v letu 1908 primanjkljaja 16.910.279 dolarjev. Primanjkljaj nameravajo pokriti z uvedbo paketne pošte.

Raznoterosti.

× **Cigan — pesnik.** Angleška ima najoriginalnejšega pesnika v osebi cigana Barklaja. Pesnik je zadobil že veliko popularnost. Svoje pesmi tiska v malih zvezkih. Svoje zbirke raznaša sam na svojem vozu okolo ter jih prodaja pri zabavah. Le ene izdaje je razpečal 70.000 komadov. Kdor kupi naenkrat več iztisov, ima pravico, zahtevati od pesnika, da mu napravi takoj kako priložnostno pesem!

× **Prebivalstvo sveta.** Prebivalstva na vsem svetu je 1 milijarda in 450 milijonov, ki je porazdeljeno tako: v Aziji 800 milijonov, v Evropi 320, v Afriki 210, v Ameriki 110, v Avstraliji 10. Od teh jih nosi obleko le 500 milijonov, 250 milijonov jih je sploh brez obleke, 700 milijonov je deloma pokritih, 500 milijonov prebiva v hišah, 700 milijonov v luknjah in jamah, 250 kar pod milim nebom.

× **Sežiganje sladkorja v bolniških sobah.** Po nekaterih krajih v Evropi imajo

ljudje navado, da sežigajo v bolniških sobah sladkor. Zdravniki se tej navadi niso protivili, misleč, da to ne škoduje, a da bi bilo sežiganje sladkorja koristno, niso verjeli. To ljudsko šego so smatrali za prazno vero. — Sedaj se je pa izkazalo, da je pravo zadelo ljudstvo, četudi morda ne ve, zakaj je sežiganje sladkorja koristno. Profesor Tilbert na Pasteurjevem zavodu v Parizu je namreč sedaj dokazal, da se s sežiganjem sladkorja nareja plin, ki uničuje bacile. Tilbert je sežgal pod stekleno posodo, ki drži dva in pol litra, pet gramov sladkorja. Ko so se nastali sopari shladili, je spravi v odprtih steklenih cevah pod posodo bacile koz itd. in v teku pol ure so bili vsi bacili, ki prenašajo bolezen, umorjeni. Učinek plinov, ki se narejajo pri sežiganju sladkorja, opazujemo lahko tudi na drug način. Če sežgemo kos sladkorja v zaprti posodi, v kateri je smrdljivo meso ali smrdelca zaprtjakova vsebina, izgine smrad popolnoma.

× **Droblj iz aluminija** uvedejo na Francoskem. Dotični zakonski načrt je že razdeljen med poslance. Novi denar bo tehtal pri novcih po 10 centimov 3 grame, pri novcih po 5 centimov pa 2 grama. Premier bo znašal pri prvih 30, pri poslednjih 25 milimetrov.

× **Nov črnogorski denar.** „Beogradske Novine“ javljajo: Javili smo že, da dobi Črna gora, ki se je doslej služila z avstrijskim denarjem, v kratkem svoj srebrni denar, kakor je že dobila niklov drobiž. Kakor nam sedaj javljajo s Cetinja, je bil odposlan od tamkaj v Pariz tajnik naše davčne uprave dr. Miloje Jovanović, ki mu je poverjeno urejanje finančnih ustanov v Črni gori, da opravi tamkaj, kar je treba za čim skorej kovanje črnogorskega denarja, ki se bo zval „perper“. Črnogorski denar bo povsem sličen našemu srebrnemu denarju s liko kneza Nikole na eni in označenjem vrednosti na drugi strani. „Perperi“ se bodo kovali v isti vrednosti, v katerih imamo mi naše dinarje.

× **Želod dobra hrana za perutnino.** Želod se mora na žerjavici spraziti, potem semleti ali pa stoli v prah. Ta se potem po potrebi primeša drugi hrani, n. pr. kuhanemu in zmeečanemu krompirju, in daje kokošim. Po takšni hrani se kokoši baje dobro počutijo in izvrstno nesejo. Za 15 kokoši zadostuje tega prahu kot pridevka 4 do 5 žlic na dan.

× **Kako bo konec sveta?** To vprašanje je stavil neki angleški list znamenitim učenjakom. Oliver Lodge je odgovoril kratko, a menda edino pametno, da mu ni znano. Loz Avenbury je mnenja, da pade zemlja v solnce. Prof. Garwood je mnenja, da je mogoče vesoljni potop, ki ga opisuje sledeče: Razvoj zemeljske skorje je odvisen od dveh činiteljev: eden je potres, ki zemljo vznemirja ter dela na nji višine, drugi faktor pa je, da se zemlja shladeva. Kadar se bo zemeljska skorja zaradi ohlajenja tako utrdila in skrčila, da ne bo mogla več voda prodirati v zemljo, ne bodo se delali več griči in gore in tudi potresov ne bo več. Zemlja se bo zaradi tega znižala do pod morske nižine, nakar jo bodo morja poplavela. Fizik Ramsay ne vidi konca sveta v kakem naravnem pojavu, temveč je mnenja, da bodo ljudje zaradi razmnoževanja pomrli gladu. William Hongins, sloveči astronom, zastopa mnenje, da more propasti zemlja istotako zaradi velike vročine, kakor zaradi velikega mraza. Posebno verjetno se mu zdi, da trči solnce skupaj s katero zvezdo.

Listnica uredništva.

Na Gorenjsko: Po možnosti porabimo prihodnjič. Več o priliki ustno. Pozdrav!

Uradni razpisi učiteljskih služb.

Št. 1792. Kranjsko. 25 1—1

V kamniškem šolskem okraju je stalno oddati naslednji učni mesti z zakonitimi prejemki: 1. učno in voditeljsko mesto na enorazredni ljudski šoli v Št. Gotardu; 2. učno in voditeljsko mesto na enorazredni ljudski šoli v Pečah.

Pravilno opremljene prošnje je predpisanim službenim potom semkaj predlagati do 25. januarja 1909.

Prosilci za stalno nameščenje, ki v kranjski javni službi še niso stalno nameščeni, morajo a državno-zdravniškim izpričevalom dokazati, da imajo popolno telesno sposobnost za šolsko službo.

C. kr. okrajni šolski svet v Kamniku, dne 20. grudnia 1908.

Št. 3267. 26 1—1

V šolskem okraju ljubljanske okolice je stalno oddati naslednja učna mesta z zakonitimi prejemki: 1. učno mesto na štirirazredni ljudski šoli na Studencu-Igu v prvi vrsti za možko učno moč; 2. učno mesto na trirazredni ljudski šoli v Hrušici;

3. učno mesto na trirazredni ljudski šoli v Sostrem; 4. učno in voditeljsko mesto na enorazredni ljudski šoli v Rakitni.

Pravilno opremljene prošnje je predpisanim službenim potom semkaj predlagati do 25. januarja 1909.

Prosilci za stalno nameščenje, ki še niso stalno nameščeni na javnih ljudskih šolah na Kranjskem, morajo dokazati z državno-zdravniškim izpričevalom, da so fizično popolnoma sposobni za šolsko službo.

C. kr. okrajni šolski svet v Ljubljani, dne 21. grudnia 1908.